

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä syyskuuta 2022 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot –
6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta – Kiinnelainasopimukset –
Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen vaikutukset – Vanhentuminen –
Tehokkuusperiaate

Yhdistetyissä asioissa C-80/21–C-82/21,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie (Varsova-Śródmieścien piirioikeus, Varsova, Puola) on esittänyt 13.10.2020 (C-82/21) ja 27.10.2020 (C-80/21 ja C-81/21) tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 8.2.2021 (C-80/21) ja 9.2.2021 (C-81/21 ja C-82/21), saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

E.K. ja

S.K.

vastaan

D.B.P. (C-80/21)

ja

B.S. ja

W.S.

vastaan

M. (C-81/21)

sekä

B.S. ja

Ł.S.

vastaan

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

M. (C-82/21),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Rodin (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J.-C. Bonichot ja O. Spineanu-Matei,

julkisasiamies: A. M. Collins,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.3.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- E.K. ja S.K., edustajanaan M. Jusypenko, advokat,
- D.B.P., edustajinaan S. Dudzik, M. Kruk-Nieznańska, T. Spyra, A. Wróbel ja A. Zapala, radcowie prawni,
- B.S. ja W.S., edustajanaan J. Wędrychowska, advokat,
- B.S. ja Ł.S., edustajanaan M. Skrobacki, radca prawny,
- M., edustajinaan A. Beneturski, advokat, A. Cudna-Wagner ja P. Gasińska, radcowie prawni, B. Miąskiewicz, advokat, ja J. Wolak, radca prawny,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna ja S. Żyrek,
- Suomen hallitus, asiamiehenään H. Leppo,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään A. Ballesteros Panizo, A. Gavela Llopis ja J. Ruiz Sánchez,
- Euroopan komissio, asiamiehinään N. Ruiz García, M. Siekierzyńska ja A. Szmytkowska,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty kolmessa asiassa, joista ensimmäisessä osapuolina ovat yhtäältä E.K. ja S.K. ja toisaalta D.B.P. (asia C-80/21), toisessa yhtäältä B.S. ja W.S. ja toisaalta M. (asia C-81/21) sekä kolmannessa yhtäältä B.S. ja Ł.S. ja toisaalta M. (asia C-82/21) ja jotka koskevat ensin

mainittujen kuluttajan ominaisuudessaan esittämää vaatimusta luottolaitosten D.B.P. ja M. kanssa tehtyjen lainasopimusten pätemättömäksi toteamisesta sillä perusteella, että kyseiset sopimukset sisältävät kohtuuttomia ehtoja.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin lainsäädäntö

- 3 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

- 4 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

Puolan oikeus

Siviililaki

- 5 Siviililain (kodeks cywilny), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa (jäljempänä siviililaki), 5 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Oikeutta ei saada käyttää sen sosioekonomisen tavoitteen tai yhteiskunnan hyvien tapojen vastaisesti. Oikeudenhaltijan tällaista toimintaa tai laiminlyöntiä ei pidetä kyseisen oikeuden käyttämisenä eikä sitä suojata.”

- 6 Siviililain 58 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Oikeustoimi, joka on lain vastainen tai jolla pyritään kiertämään lakia, on pätemätön, ellei asiaankuuluvassa säännöksessä säädetä muusta seurauksesta, erityisesti siitä, että pätemättömien ehtojen sijasta sovelletaan lain asianmukaisia säännöksiä.

2. Yhteiskunnan hyvien tapojen vastainen oikeustoimi on pätemätön.

3. Jos vain osa oikeustoimesta on pätemätön, oikeustoimen muut osat pysyvät voimassa, ellei olosuhteista ilmene, että toimea ei olisi toteutettu ilman pätemättömäksi tulleita osia.”

- 7 Siviililain 65 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tahdonilmaisua on tulkittava yhteiskunnassa vallitsevien periaatteiden ja vakiintuneiden tapojen mukaisesti siten, että otetaan huomioon olosuhteet, joissa tahdonilmaisua on annettu.

2. Sopimuksista on pyrittävä selvittämään käytettyjen ilmaisujen sanamuotoon nähden ensisijaisesti se, mikä on ollut sopimuspuolten yhteinen tarkoitus ja mihin sopimuksella on pyritty.”
- 8 Kyseisen lain 117 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:
- ”1. Laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta varallisuussaatavat vanhentuvat.
2. Vanhentumisajan päätyttyä henkilö, jolle vaatimus esitetään, voi kieltäytyä täyttämästä velvoitettaan, paitsi jos hän luopuu oikeudestaan vedota vanhentumiseen. Vanhentumiseen vetoamista koskevasta oikeudesta luopuminen ennen määräajan päättymistä on kuitenkin pätemätön.”
- 9 Saman lain 118 §:ssä säädetään seuraavaa:
- ”Ellei erityissäännöksessä toisin säädetä, vanhentumisaika on kuusi vuotta; toistuvia suorituksia koskevien saatavien ja liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien saatavien osalta määräaika on kolme vuotta. Vanhentumisaika päättyy kuitenkin kalenterivuoden viimeisenä päivänä, jollei se ole kahta vuotta lyhyempi.”
- 10 Siviililain 118 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa 8.7.2018 saakka, säädettiin seuraavaa:
- ”Ellei erityissäännöksessä toisin säädetä, vanhentumisaika on kymmenen vuotta; toistuvia suorituksia koskevien saatavien ja liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien saatavien osalta vanhentumisaika on kolme vuotta.”
- 11 Kyseisen lain 120 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:
- ”Vanhentumisaika alkaa saatavan erääntymispäivästä. Jos saatavan erääntyminen riippuu oikeudenhaltijan tietystä toimesta, määräaika alkaa kulua siitä päivästä, jona saatava olisi erääntynyt, jos oikeudenhaltija olisi tehnyt toimen mahdollisimman pian.”
- 12 Mainitun lain 123 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:
- ”Vanhentumisajan katkaisee 1) suoraan saatavan vaatimiseksi, vahvistamiseksi, täyttämiseksi tai turvaamiseksi toteutettu toimi tuomioistuimessa tai viranomaisessa, joka on nimetty käsittelemään tiettyjä asioita tai panemaan täytäntöön tiettyntyyppiset saatavat, taikka välimiesoikeudessa; 2) se, että velallinen tunnustaa saatavan; 3) sovittelumenettelyn aloittaminen.”
- 13 Siviililain 358 §:n 1–3 momentissa säädetään seuraavaa:
- ”1. Jos veloitteen kohteena on ulkomaanvaluutassa ilmoitettu rahamäärä, velallinen voi täyttää suorituksensa Puolan valuutassa, jollei laissa, veloitteen perusteena olevassa tuomioistuimen ratkaisussa tai oikeustoimessa määrätä suorituksen täyttämistä ulkomaanvaluutassa.
2. Ulkomaan valuutan arvo lasketaan Puolan keskuspankin saatavan erääntymispäivänä vahvistaman keskikurssin mukaan, ellei laissa, tuomioistuimen ratkaisussa tai oikeustoimessa muuta määrätä.
3. Jos velallinen viivästyy, velkoja voi vaatia suoritusta Puolan valuutassa Puolan keskuspankin maksun suorittamispäivänä vahvistaman keskikurssin mukaan.”

- 14 Siviililain 358 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se oli voimassa 23.1.2009 saakka, säädettiin seuraavaa:

”Jollei laissa säädetyistä poikkeuksista muuta johdu, rahamääräiset velvoitteet Puolan tasavallan alueella voidaan ilmaista vain Puolan valuuttana.”

- 15 Siviililain 385¹ §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajasopimuksen ehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido kuluttajaa, jos niissä määritetään hänen oikeutensa ja velvollisuutensa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen selvästi hänen etujaan (lainvastaiset sopimusehdot). Tämä säännös ei koske ehtoja, jotka määrittävät osapuolten olennaiset velvoitteet, mukaan lukien hinta tai palkkio, jos niiden sanamuoto on yksiselitteinen.

2. Kun jokin sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimuksen muut määräykset sitovat osapuolia edelleen.

3. Kuluttajasopimuksen ehdoilla, joista ei ole neuvoteltu erikseen, tarkoitetaan sopimusehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa konkreettisesti. Kyse on erityisesti sopimusehdoista, jotka sisältyvät toisen sopimuspuolen kuluttajalle tarjoamaan vakiosopimukseen.

4. Todistustaakka siitä, että ehdosta on neuvoteltu erikseen, on sillä, joka vetoaa tähän seikkaan.”

- 16 Siviililain 385² §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sopimukseen sisältyvien sopimusehtojen yhteensoveltuvuutta hyvien tapojen kanssa arvioidaan sopimuksen tekoajankohtana vallinneen tilanteen perusteella ottaen huomioon sopimuksen sisältö, sopimuksen tekemiseen liittyvät olosuhteet ja muut sopimukseen, johon arvioinnin kohteena olevat määräykset sisältyvät, liittyvät sopimukset.”

- 17 Saman lain 405 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jokaisella, joka on toisen kustannuksella saanut ilman oikeudellista perustaa varallisuusedun, on velvollisuus palauttaa se luontoissuorituksena, ja jollei se ole mahdollista, palauttaa sen määrä.”

- 18 Siviililain 410 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Edeltävien pykälien säännöksiä sovelletaan erityisesti perusteettomaan suoritukseen.

2. Suoritus on perusteeton, jos sen tekijä ei ylipäänsä ollut velvollinen tekemään sitä tai ei ollut velvollinen suorituksen saajaan nähden, jos suorituksella ei enää ole perustaa tai suorituksen tavoitetta ei saavutettu tai jos suoritukseen velvoittava oikeustoimi oli pätemätön eikä siitä tule pätevää suorituksen toteuttamisen jälkeen.”

- 19 Kyseisen lain 442¹ §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Oikeus saada korvausta lainvastaisesta toimesta aiheutuneesta vahingosta vanhenee kolmen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona vahinkoa kärsinyt henkilö sai tiedon tai asianmukaisella huolellisuudella toimiessaan olisi voinut saada tiedon vahingosta ja siitä vastuussa olevan henkilön henkilöllisyydestä.

Tämä aika voi kuitenkin olla enintään kymmenen vuotta vahinkoa aiheuttaneen tapahtuman sattumispäivästä.”

- 20 Kyseisen lain 442¹ §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se oli voimassa 26.6.2017 saakka, säädettiin seuraavaa:

”Oikeus saada korvausta lainvastaisesta toimesta aiheutuneesta vahingosta vanhenee kolmen vuoden kuluttua siitä päivästä, jona vahinkoa kärsinyt henkilö sai tiedon vahingosta ja siitä vastuussa olevan henkilön henkilöllisyydestä. Tämä aika voi kuitenkin olla enintään kymmenen vuotta vahinkoa aiheuttaneen tapahtuman sattumispäivästä.”

Pankkilaki

- 21 29.8.1997 annetun pankkilain (ustawa prawo bankowe) (Dz. U. 1997, nro 140, järjestysnumero 939), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, 69 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

”Kiinnelainasopimuksella pankki sitoutuu antamaan lainanottajan käyttöön sopimuksessa määrättyksi ajaksi sovittuun tarkoitukseen tarkoitettua rahamäärän ja lainanottaja sitoutuu käyttämään sitä sopimuksessa määritellyin ehdoin, maksamaan takaisin käytetyn lainan määrät korkoineen määräaikoina ja maksamaan palkkion myönnetystä lainasta.”

- 22 Pankkilain 69 §:n 2 momentissa, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa, säädetään seuraavaa:

”Kiinnelainasopimus on tehtävä kirjallisesti ja siinä on täsmennettävä erityisesti: 1) sopimuksen osapuolet, 2) lainan määrä ja valuutta, 3) tarkoitus, johon laina on myönnetty, 4) lainan takaisinmaksun yksityiskohdat ja takaisinmaksuaika, 5) lainan korko ja sen muuttamista koskevat ehdot, 6) tapa, jolla lainan takaisinmaksu turvataan, 7) lainan käytön ja takaisinmaksun valvontaan liittyvien pankin oikeuksien laajuus, 8) määräajat ja yksityiskohtaiset säännöt tavasta, jolla rahavarat annetaan lainanottajan käyttöön, 9) palkkion määrä, jos sopimuksesta määrätään siitä, sekä 10) ehdot, jotka koskevat sopimusmuutosten tekemistä ja irtisanomista.”

Pääasiat, ennakkoratkaisukysymykset ja menettely unionin tuomioistuimessa

Asia C-80/21

- 23 E.K. ja S.K. ovat kuluttajia, jotka tekivät vuosina 2006 ja 2008 neljä kiinnelainasopimusta pankkilaitoksen D.B.P. kanssa neljän Puolassa sijaitsevan asunnon hankintakustannusten rahoittamiseksi. Yksi näistä sopimuksista, joka tehtiin 8.7.2008 Sveitsin frangin (CHF) määräisenä, koski 103 260 CHF:n (n. 100 561 euroa) summaa, ja se oli maksettava takaisin 360 kuukaudessa eli 4.8.2038 mennessä (jäljempänä asiassa C-80/21 tehty sopimus). Kyse oli vaihtuvakorkoisesta lainasta, jonka alkuperäinen vuotuinen korko oli 3,80 prosenttia. Laina oli maksettava takaisin yhtä suurina kuukausierinä.
- 24 E.K. ja S.K. hyväksyivät tässä yhteydessä ”lainaehdot”, jotka sääntelevät lainan maksamista ja takaisinmaksua ja jotka sisältävät maksuehdot ja erityisesti muuntamista Sveitsin frangeiksi koskevat ehdot.

- 25 Mainittujen ehtojen mukaan ensinnäkin lainan määrä on maksettava Puolan zlotyina (PLN) ja lainan määrän muuntamiseksi pankki soveltaa Sveitsin frangin ostokurssia, joka julkaistaan D.B.P:n ”vaihtokurssitaulukossa” lainan määrän tai kuukausierän maksupäivänä. Toiseksi laina voidaan maksaa myös Sveitsin frangeina tai muuna valuuttana pankin suostumuksella. Kolmanneksi, jos lainanottaja ei noudata lainan myöntämisehtoja tai luottokelpoisuutta koskevia ehtoja, pankki voi päättää sopimuksen tai alentaa myönnetyn lainan määrää, jos sitä ei ole maksettu kokonaisuudessaan. Neljänneksi laina maksetaan takaisin veloittamalla lainanottajan pankkitililtä pankille Puolan zlotyina määrä, joka vastaa kyseessä olevan maksuerän, erääntyneen saatavan ja muiden pankin saatavien määrää Sveitsin frangeissa, käyttäen Sveitsin frangin myyntikurssia, joka julkaistaan ”vaihtokurssitaulukossa”, jota pankki soveltaa kaksi arkipäivää ennen kunkin lainan takaisinmaksuerän erääntymistä.
- 26 E.K. ja S.K. ottivat asiassa C-80/21 kyseessä olevan sopimuksen tekomenettelyn kuluessa yhteyttä pankkiin etäyhteyksien avulla ja suurimman osan laina-asiakirjoista allekirjoittivat E.K:n ja S.K:n valtuuttamat henkilöt ilman, että mistään kyseisen sopimuksen ehdoista olisi neuvoteltu D.B.P:n kanssa. E.K. ja S.K. pyysivät D.B.P:tä lähettämään heille sopimusluonnoksen sähköpostitse allekirjoittamista varten, mutta näihin pyyntöihin ei vastattu, joten sopimuksen asiassa C-80/21 allekirjoittivat E.K:n ja S.K:n valtuuttamat henkilöt heidän nimissään.
- 27 E.K. ja S.K. katsoivat, että sopimus asiassa C-80/21 sisälsi kohtuuttomia ehtoja, joten he saattoivat Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawien käsiteltäväksi vaatimuksen D.B.P:n velvoittamisesta maksamaan heille 26 274,90 PLN:n määrän (n. 5 716 euroa) 30.7.2018 lähtien maksun suorittamiseen asti laskettavine laillisine viivästyskorkeineen.
- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoitti E.K:lle ja S.K:lle menettelyn aikana seurauksista, jos asiassa C-80/21 tehty sopimus todetaan mahdollisesti pätemättömäksi. Kantajat ilmoittivat ymmärtävänsä sopimuksen pätemättömyyden oikeudelliset ja taloudelliset seuraukset ja antavansa suostumuksensa sille, että tuomioistuin toteaa sopimuksen pätemättömäksi.
- 29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Puolan oikeuskäytännössä katsotaan varsin vakiintuneesti, että muuntamista koskevat ehdot, muun muassa ehdot, jotka koskevat lainanottajan mahdollisuutta maksaa laina takaisin Sveitsin frangeina tai muussa valuutassa pankin suostumuksella (jäljempänä muuntolausekkeet), ovat lainvastaisia. Suurin osa kansallisista tuomioistuimista kuitenkin katsoo, että muuntolausekkeet ovat vain osittain kohtuuttomia erityisesti siltä osin kuin niissä asetetaan edellytykseksi lainan maksamiselle ja takaisinmaksamiselle Sveitsin frangeina pankin nimenomainen suostumus ja että sen jälkeen, kun ne on todettu pätemättömiksi, sopimuksen täyttäminen ei ole mahdotonta.
- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ensinnäkin, että oikeuskäytännössä omaksuttu käytäntö, jonka mukaan on mahdollista todeta pätemättömäksi muuntolausekkeiden se osa, jonka nojalla laina voidaan maksaa ja maksaa takaisin Sveitsin frangeina vain pankin suostumuksella, siten, että lainanottaja voi suorittaa nämä toimet Sveitsin frangeina ilman tätä etukäteen annettua lupaa, merkitsee kohtuuttoman ehdon sisällön muuttamista, mikä on vastoin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.
- 31 Kyseinen tuomioistuin huomauttaa lisäksi, että tällaisella käytännöllä yhtäältä vähennetään kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteamisesta johtuvaa ehkäisevää vaikutusta, koska sillä varmistetaan, että tällaisia ehtoja asettavalle yritykselle taataan, että pahimmassa tapauksessa kansallinen tuomioistuin tekee siihen muutoksen, joka mahdollistaa sopimuksen täyttämisen jatkamisen ilman, että tälle yritykselle aiheutuisi koskaan muita kielteisiä seurauksia. Toisaalta

- sillä ei varmisteta suojelua kuluttajille, jotka sopimuksen sisältöön tukeutuen ovat vakuuttuneita siitä, että he ovat velvollisia maksamaan lainan takaisin ainoastaan Puolan zlotyina, ellei pankki ole nimenomaisesti antanut suostumustaan takaisinmaksuun Sveitsin frangeina, kansallisen tuomioistuimen antamaan päinvastaiseen ratkaisuun saakka.
- 32 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola) kannasta ja viittaa myös kansalliseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan silloin, kun vain tietyt sopimusehdot ovat kohtuuttomia eivätkä siis kuluttajaa sitovia, niiden pätemättömäksi toteaminen ei estä sitä, että sopimuksen muita ehtoja muutetaan siten, että sopimus voidaan loppujen lopuksi täyttää. Tarkemmin sanottuna kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tulkita asianosaisten tahtoa ja katsoa, että lainan määrää ei ole vahvistettu Sveitsin frangeina vaan Puolan zlotyina. Kyseisen tuomioistuimen mukaan tämä oikeuskäytäntö, joka lähinnä perustuu siviilialin 65 §:n 2 momenttiin, voi osoittautua direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan vastaiseksi. Tilanteessa, jossa kuluttaja hyväksyy sopimuksen pätemättömyyden, tällainen kansallinen käytäntö on vastoin erityisesti tuomarille asetettua kieltoa muuttaa sopimusta muutoin kuin toteamalla kohtuuttomat ehdot pätemättömiksi.
- 33 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin harkitsee kolmatta ratkaisua siltä osin kuin E.K. ja S.K. ovat hyväksyneet sen, että asiassa C-80/21 tehty sopimus todetaan pätemättömäksi. Ensinnäkin kansallinen tuomioistuin voisi katsoa, että muuntamislausekkeet ovat kokonaisuudessaan kohtuuttomia sopimusehtoja, jotka eivät sido osapuolia ja joita ilman sopimus ei voi pysyä voimassa. Tämän jälkeen se voisi todeta, että tällainen sopimus, joka ei sisällä tarvittavia määräyksiä lainan takaisinmaksun tavasta ja varojen käyttöön antamisesta lainanottajalle, on lainvastainen ja siten pätemätön, joten kaikki suoritukset sopimuksen täyttämiseksi ovat perusteettomia ja ne on palautettava. Kyseinen tuomioistuin huomauttaa kuitenkin, että tällainen ratkaisu olisi ristiriidassa kansallisten tuomioistuinten merkityksellisistä kansallisista säännöksistä omaksuman tulkinnan kanssa.
- 34 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin ei totea kohtuuttomaksi koko sopimusehtoa vaan ainoastaan sopimusehdon sen osan, jonka perusteella ehto on kohtuuton, minkä seurauksena kyseinen ehto on osittain pätevä?
- 2) Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin voi todettuaan kohtuuttomaksi sellaisen sopimusehdon, jota ilman sopimus ei voisi olla voimassa, muuttaa jäljelle jäävää sopimusta tulkitsemalla osapuolten tahdonilmaisuja estääkseen kuluttajan kannalta edullisen sopimuksen pätemättömyyden?”

Asia C-81/21

- 35 B.S. ja W.S., jotka kummatkin ovat kuluttajia, tekivät 3.2.2009 asunnon ostamista varten pankkilaitoksen M. kanssa kiinnelainasopimuksen, jonka suuruus oli 340 000 PLN (n. 73 971 euroa), joka oli tarkoitettu luonnollisille henkilöille ja sidottu Sveitsin frangiin (jäljempänä sopimus asiassa C-81/21). Laina-aika oli 360 kuukautta, 3.2.2009–12.2.2039, ja laina oli maksettava takaisin yhtä suurina kuukausierinä. Kyse oli vaihtuvakorkoisesta lainasta. Kuukausierät oli mak-

- settava Puolan zlotyina sen jälkeen, kun ne oli muunnettu pankin vaihtokurssitaulukossa julkais-
tua myyntikurssia käyttäen. Koko lainan tai kuukausierän takaisinmaksu ennaikaisesti sekä kuu-
kausierää suuremman määrän takaisinmaksu aiheutti takaisinmaksun määrän muuntamisen
pankin vaihtokurssitaulukossa julkaistulla Sveitsin frangin myyntikurssilla, joka oli voimassa
takaisinmaksupäivänä ja -hetkellä.
- 36 Sopimuspuolet tekivät 18.2.2012 sopimukseen asiassa C-81/21 lisäsopimuksen, jonka perusteella
B.S. ja W.S. saattoivat maksaa lainan kuukausierät takaisin suoraan Sveitsin frangeina.
- 37 B.S. ja W.S. katsoivat sopimuksen asiassa C-81/21 sisältävän kohtuuttomia ehtoja ja nostivat Sąd
Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawissa 23.7.2020 kanteen M:n velvoittamiseksi
maksamaan heille 37 866,11 PLN:n (n. 8 238 euroa) ja 5 358,10 CHF:n (n. 5 215 euroa) suuriset
määrät laillisine viivästyskorkoineen sekä palauttamaan pääomalyhennyksinä liikaa maksetun
osuuden ja lainavakuutuksen lisämaksun.
- 38 B.S. ja W.S. maksoivat 1.6.2010–12.1.2020 M:lle lainan takaisinmaksuna 219 169,44 PLN:n
määrän (n. 47 683 euroa). Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että jos olisi
katsottava, että tietyt asiassa C-81/21 tehdyn sopimuksen ehdot eivät sido B.S:ää ja W.S:ää, kun
taas sopimuksen muita määräyksiä sovelletaan edelleen, kyseisenä ajanjaksona suoritettujen mak-
sujen kokonaismäärä olisi ollut 43 749,97 PLN (n. 9 518 euroa) pienempi. Jos takaisinmaksuun
olisi lisäksi sovellettu Puolan keskuspankin keskimääräistä vaihtokurssia M:n valitseman vaihto-
kurssin sijaan, B.S. ja W.S. olisivat maksaneet 2 813,45 PLN (n. 611 euroa) ja 2 369,79 CHF
(n. 2 306 euroa) vähemmän kuin kyseisenä ajanjaksona tosiasiallisesti maksettujen kuukausierien
summa.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että Puolan varsin vakiintuneen
oikeuskäytännön mukaan muuntamislausekkeita, jotka perustuvat vakiosopimukseen ja joista ei
tämän vuoksi ole erikseen neuvoteltu, pidetään siviililain 385¹ §:n 1 momentin nojalla
lainvastaisina. Sen käsiteltävänä oleva asia koskee kuitenkin tällaisen toteamuksen seurauksia.
- 40 Kyseinen tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että aikaisemmassa kansallisessa oikeuskäytännössä
on usein katsottu, että siitä, ettei muuntamislausekkeita sovelleta kuluttajaan, seuraa ainoastaan
pääoman ja kuukausierien muuntaminen muun vaihtokurssin kuin vastaajana olevan pankin
vahvistaman vaihtokurssin perusteella. Unionin tuomioistuin on 3.10.2019 antamassaan
tuomiossa Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819) katsonut, että direktiivin
93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sopimuksessa olevien
kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin
pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, joissa säädetään, että
oikeustoimessa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuullisuusperiaatteesta tai
vakiintuneista tavoista johtuvilla vaikutuksilla, ja jotka eivät ole dispositiivisia säännöksiä eivätkä
säännöksiä, joita sovelletaan sopimusosapuolten niin sopiessa.
- 41 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Puolan oikeuskäytännössä vallitsee kaksi
vastakkaista näkemystä. Ensimmäisen näkemyksen mukaan ulkomaanvaluuttaan sidottua
lainasopimusta on sen jälkeen, kun muuntamislausekkeet on poistettu, käsiteltävä Puolan zlotyyn
sidottuna lainasopimuksena. Toisen näkemyksen mukaan tällaisten ehtojen poistaminen tekee
sopimuksesta kokonaisuudessaan pätemättömän. Se muistuttaa kuitenkin, että kun siviililain
358 §:n uusi versio oli jo voimassa, kehiteltiin kolmas vaihtoehto, jonka mukaan
muuntamislausekkeiden kohtuuttomuuden toteaminen ei välttämättä merkitse sitä, että kyseinen
indeksimekanismi olisi kyseenalaistettava kokonaisuudessaan, joten laittomaksi todetut

sopimusehdot todetaan pätemättömiksi siltä osin kuin niiden sisältö on lainvastainen. Muuntamislausekkeiden kohtuuttomaksi toteaminen voisi siten johtaa siihen, että sopimus todetaan kokonaisuudessaan pätemättömäksi tai sen ehdot todetaan osittain pätemättömiksi, jos ilman kohtuuttomia ehtoja sopimus voidaan pysyttää sopimuspuolten alun perin haluamassa muodossa.

- 42 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo unionin tuomioistuimen merkityksellisen oikeuskäytännön huomioon ottaen, että jos kansallinen tuomioistuin katsoo sopimusehdon kohtuuttomaksi, sen on todettava, ettei se sido kuluttajaa alusta alkaen miltään osin. Tämän jälkeen sen olisi tutkittava, voidaanko sopimus täyttää ilman lainvastaista sopimusehtoa. Jos näin on, kyseisen tuomioistuimen olisi tyydyttävä päättämään, että sopimus pysyy voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja, eikä kysymys kansallisen dispositiivisen säännöksen soveltamisesta tule esiin. Jos kyseinen tuomioistuin sitä vastoin katsoisi, ettei sopimus voi olla olemassa ilman lainvastaista ehtoa ja että sopimus on näin ollen todettava pätemättömäksi, sen olisi tutkittava, onko tämä pätemättömäksi toteaminen kuluttajalle epäedullinen. Jos näin ei ole tai jos kuluttaja suostuu sopimuksen pätemättömäksi toteamiseen, kansallisen tuomioistuimen on todettava sopimus pätemättömäksi kokonaisuudessaan eikä se voi täydentää sitä kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä.
- 43 Nyt käsiteltävässä asiassa B.S. ja W.S., jotka ovat ilmoittaneet ymmärtävänsä asiassa C-81/21 kyseessä olevan sopimuksen pätemättömyyden oikeudelliset ja taloudelliset seuraukset ja hyväksyvänsä ne, vaativat siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sopimus asiassa C-81/21 voi pysyä voimassa ilman muuntamislauseketta, liikaa maksettujen kuukausierien osuuden palauttamista. Jos kyseinen tuomioistuin sitä vastoin katsoo, että sopimus asiassa C-81/21 ei voi pysyä voimassa ilman muuntamislauseketta, he vaativat kaikkien maksettujen kuukausierien palautusta. Kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut periaatteet ja B.S:n ja W.S:n esittämän vaatimuksen ulottuvuus, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sillä on velvollisuus valita jompikumpi näistä kahdesta ratkaisusta tukeutumatta dispositiiviseen kansallisen oikeuden säännökseen, sillä muuten direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa rikotaan. Nämä kaksi mahdollisuutta näyttävät kuitenkin olevan ristiriidassa sen ratkaisun kanssa, jota kansalliset tuomioistuimet ovat suosineet sen jälkeen, kun siviililain 358 §:n uusi versio tuli voimaan 24.1.2009, eli sen jälkeen, kun sopimus asiassa C-81/21 oli tehty.
- 44 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin voi todettuaan sopimusehdon kohtuuttomuuden, mistä ei seuraa sopimuksen pätemättömyys, täydentää sopimuksen sisältöä kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä?
- 2) Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että tuomioistuin voi todettuaan sopimusehdon kohtuuttomuuden, mistä seuraa sopimuksen pätemättömyys, täydentää sopimuksen sisältöä kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä estääkseen sopimuksen pätemättömyyden, vaikka kuluttaja hyväksyy sopimuksen pätemättömäksi toteamisen?”

Asia C-82/21

- 45 B.S. ja Ł.S., jotka ovat kumpikin kuluttajia, tekivät 4.8.2006 M-pankin kanssa 600 000 PLN:n (n. 130 455 euroa) suuruista kiinnelainaa koskevan sopimuksen, joka oli tarkoitettu luonnollisille henkilöille ja sidottu Sveitsin frangiin, asunnon ostamista varten (jäljempänä sopimus asiassa C-82/21). Laina-aika oli 360 kuukautta eli 8.8.2006–5.8.2036. Laina oli maksettava takaisin alenevissa kuukausierissä ja vaihtuvakorkoisena. Nyt käsiteltävässä asiassa kuukausierät oli maksettava Puola zlotyina sen jälkeen, kun ne oli muunnettu soveltaen maksupäivänä voimassa olevassa M:n vaihtokurssitaulukossa julkaistua Sveitsin frangin myyntikurssia. Siinä määrättiin myös, että koko lainan tai kuukausierän tai kuukausierän ylittävän määrän ennenaikainen takaisinmaksu aiheuttaa maksettavan määrän muuntamisen Sveitsin frangin myyntikurssiin, sellaisena kuin se on julkaistu kyseisessä taulukossa.
- 46 B.S. ja Ł.S. tekivät 8.12.2008 asiassa C-82/21 tehtyä sopimusta koskevan täydentävän sopimuksen, jossa korkokannaksi määritellään niin sanottu LIBOR 3M -kanta korotettuna 0,57 prosentin kiinteällä pankin marginaalilla koko laina-ajalta.
- 47 B.S. ja Ł.S. katsovat, että sopimus asiassa C-82/21 sisältää kohtuuttomia ehtoja, koska siinä määrätään pääoman ja erääntyneen lainan muuntamisesta Sveitsin frangiin ja annetaan M:lle oikeus muuttaa lainan korkoa, ja he ovat nostaneet Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawissa kanteen, jolla he vaativat 74 414,52 PLN:n (n. 16 285 euroa) suuruisen määrän palautusta korotettuna 30.7.2019 lähtien aina maksupäivään asti juoksevine laillisine viivästyskorkeineen. Lisäksi B.S. ja Ł.S. väittävät, että jos katsotaan, että lainasopimus asiassa C-82/21 on kokonaisuudessaan pätemätön, minkä seurauksen he ymmärtävät ja hyväksyvät, M:n pitäisi maksaa heille takaisin kaikki lainan kuukausierät, ja he vaativat tässä tapauksessa, että M. velvoitetaan maksamaan heille 72 136,01 PLN:n (n. 15 787 euroa) suuruinen summa, joka vastaa kaikkia 5.10.2006–5.3.2010 maksettuja kuukausieräiä.
- 48 Sellaisen kansallisen oikeuskäytännön suuntauksen perusteella, jonka mukaan B.S:n ja Ł.S:n esiin tuomien lainasopimusehtojen kaltaiset ehdot ovat lainvastaisia ja niiden pitäisi aiheuttaa sopimuksen pätemättömyys kokonaisuudessaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien aikoo todeta sopimuksen asiassa C-82/21 pätemättömäksi. Tällainen pätemättömäksi toteaminen toimisi kuitenkin taannehtivasti, joten kaikki kyseisen sopimuksen täyttämiseksi tehdyt suoritukset olisi palautettava siviililain 405 §:n nojalla, luettuna yhdessä kyseisen lain 410 §:n 1 momentin kanssa. M. vetoaa kuitenkin siihen, että B.S:n ja Ł.S:n vaatimus on vanhentunut. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan siltä osin kuin nyt käsiteltävässä asiassa kyseisten osapuolten kante perustuu varallisuussaatavaan, sen on tutkittava, onko kyseinen vaatimus kokonaan tai osittain vanhentunut saatavien vanhentumista koskevan yleisen säännön mukaisesti; ennen 9.7.2018 syntyneet saatavat vanhenevat kymmenessä vuodessa.
- 49 Kyseinen tuomioistuin katsoo tältä osin, että perustavanlaatuinen kysymys sen arvioimiseksi, onko M:n esittämä vanhentumisväite perusteltu, on tällaisen perusteettoman edun palautusta koskevan vaatimuksen vanhentumisajan alkamisajankohdan määrittäminen. Siviililain 120 §:n 1 momenttiin perustuvan Puolan tuomioistuinten vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä alkamisajankohta vastaa ajankohtaa, jona perusteeton suoritus on tehty. Tältä osin hetkellä, jona suorituksen tekijä on saanut tiedon suorituksen perusteettomuudesta, ja hetkellä, jona hän on tosiasiallisesti kehottanut velallista palauttamaan sen, ei ole merkitystä kyseisen alkamisajankohdan määrittämisessä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että

nämä toteamukset pätevät myös oikeusriitoihin, jotka koskevat pätemättömien sopimusehtojen nojalla perusteettomasti tehdyn maksusuorituksen palauttamista silloin, kun sopimuspuoli ei ollut tietoinen näiden ehtojen pätemättömydestä.

- 50 B.S:n ja Ł.S:n kanteeseen sovellettuina mainittujen näkemysten pitäisi kuitenkin johtaa siihen, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi katsottava, että oikeus saada takaisin jokainen sellainen kuukausierä, joka on maksettu yli kymmenen vuotta ennen kuin kyseiset sopimuspuolet nostivat tällaista palautusta koskevan kanteen eli ennen 7.8.2009, on vanhentunut. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee kuitenkin tällaisen ratkaisun yhteensoveltuvuutta direktiivin 93/13 kanssa.
- 51 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan siviililain 120 §:n 1 momentin tällainen tulkinta on ristiriidassa tehokkuusperiaatteen kanssa siltä osin kuin tämä periaate on esteenä sille, että palautusvaatimukseen sovelletaan määräaika, joka alkaa kulua riippumatta siitä, oliko kuluttaja tietoinen tai saattoiko hän kohtuudella kyseisenä ajankohtana olla tietoinen sen sopimusehdon kohtuuttomuudesta, johon hän vetoaa palautusvaatimuksensa tueksi. Tällainen tulkinta nimittäin tekisi direktiivillä 93/13 kuluttajalle annettujen oikeuksien käyttämisen suhteettoman vaikeaksi.
- 52 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kuluttajan palautusoikeuden vanhentumisaika ei saa alkaa kulua ennen kuin kuluttaja on saanut tiedon sopimusehdon kohtuuttomuudesta tai ainakaan ennen ajankohtaa, jolloin hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää siitä, joten siviililain 120 §:n 1 momentin suppea tulkinta ei vastaa direktiivin 93/13 vaatimuksia. Se lisää, että muilla kansallisen oikeuden säännöksillä ei voida korjata tällaista suppeaa tulkintaa.
- 53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että kansallisessa oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa katsotaan, että jos sopimus todetaan pätemättömäksi, pankin oikeus saada lainasumma välittömästi takaisin on tehokas vasta, kun lainanottaja on lopullisesti päättänyt hyväksyä lainasopimuksen pätemättömäksi toteamisen vaikutukset. Tästä seuraa, että lainasopimuksen pätemättömydestä johtuvan kuluttajan oikeuden saada takaisin tekemänsä perusteeton suoritus olisi katsottava – vaikkakin vain osittain – vanhentuneen, kun taas pankin vastaava oikeus ei sitä yleisesti ole. Tällainen tilanne on erityisen epäedullinen kuluttajille, se ei tarjoa direktiivissä 93/13 edellytettyjä takeita ja loukkaa vastaavuusperiaatetta.
- 54 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan vastaavuusperiaate on sivuutettu myös, koska vanhentumisaika, joka koskee kuluttajan oikeutta saada unionin oikeuden nojalla perusteeton suoritus takaisin, alkaa kulua aikaisemmin kuin siinä tapauksessa, että hän olisi vedonnut samankaltaiseen oikeuteen sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausvastuuta koskevien kansallisten säännösten perusteella. Viimeksi mainitussa tapauksessa siviililain 442¹ §:n 1 momentin mukaan vanhentumisaika voi alkaa kulua vasta, kun vahinkoa kärsinyt henkilö on saanut tiedon vahingosta ja vahingon korvaamiseen velvollisen henkilöllisyydestä.
- 55 Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä vastaavuusperiaatetta, tehokkuusperiaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että kuluttajan vaatimus, joka koskee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen kohtuuttoman ehdon perusteella

perusteettomasti maksettujen määrien palauttamista, vanhenee kymmenen vuoden määräajan päätyttyä, joka alkaa kulua kuluttajan kunkin suorituksen toteuttamisajankohdasta myös silloin, kun kuluttaja ei ollut tietoinen mainitun sopimusehdon kohtuuttomuudesta?”

Asioiden käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 56 Unionin tuomioistuimen presidentin 14.4.2021 tekemällä päätöksellä asiat C-80/21–C-82/21 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys asiassa C-80/21

- 57 Tällä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi todeta kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehdyn sopimuksen ehtoa kohtuuttomaksi kokonaisuudessaan vaan ainoastaan niiden osien osalta, jotka tekevät siitä kohtuuttoman, siten, että kyseinen ehto jää osittain tehokkaaksi sen jälkeen, kun siitä on poistettu tällaiset osat.
- 58 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on ensin todettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten tuomioistuinten on jätettävä soveltamatta kohtuutonta sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, ellei kuluttaja vastusta tätä (tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään katsonut, että silloin kun kansallinen tuomioistuin toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansallisen oikeuden säännökselle, jossa sallitaan kansallisen tuomioistuimen täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla ehdon sisältöä (tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 60 Mikäli kansallisen tuomioistuimen sallittaisiin muuttaa tällaisissa sopimuksissa olevien kohtuuttomien ehtojen sisältöä, olisi tämä omiaan haittaamaan direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen toteutumista. Tämä mahdollisuus nimittäin myötävaikuttaisi sen ehkäisevän vaikutuksen poistumiseen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia ehtoja kuluttajiin nähden, koska elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka ehdot julistettaisiin pätemättömiksi, kansallinen tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta tarvittavilta osin näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi (tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 61 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että muuntolausekkeiden osa, joka Puolan oikeuskäytännön mukaan on kohtuuton, koskee pankin suostumusta lainan maksamiseen ja takaisinmaksamiseen Sveitsin frangeina.

- 62 Unionin tuomioistuin on tosin todennut tästä, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin poistaa ainoastaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehdon kohtuuttoman osatekijän, kun kyseisellä direktiivillä tavoiteltu ehkäisevä vaikutus varmistetaan kansallisilla säännöksillä sen käytöstä, jos tämä osatekijä on erillinen sopimusvelvoite, jonka kohtuuttomuus voi olla erillisen tarkastelun kohteena. Sitä vastoin nämä samat säännökset ovat esteenä sille, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin poistaa ainoastaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehdon kohtuuttoman osatekijän, kun tällainen poistaminen merkitsisi kyseisen ehdon sisällön muuttamista vaikuttamalla sen keskeiseen sisältöön (ks. vastaavasti tuomio 29.4.2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, 80 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 63 Nyt käsiteltävässä asiassa mikään seikka unionin tuomioistuimen käytettävissä olevassa asiakirja-aineistossa ei viittaa siihen, että olisi olemassa kansallisia säännöksiä, joilla rajataan muuntamislausekkeen käyttöä ja jotka myötävaikuttavat direktiivillä 93/13 tavoitellun ehkäisevän vaikutuksen varmistamiseen, eikä siihen, että muuntamislausekkeen kohtuuton osa olisi erillinen sopimusvelvoite siten, että kyseisen osan poistaminen ei merkitsisi kyseisen ehdon muuttamista sen keskeiseen sisältöön vaikuttamalla. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tarkistaa, täytyvätkö tämän tuomion edeltävässä kohdassa vahvistetut edellytykset.
- 64 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi todeta kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehdyn sopimuksen ehtoa kohtuuttomaksi kokonaisuudessaan vaan ainoastaan ehdon niiden osatekijöiden osalta, jotka tekevät siitä kohtuuttoman, joten kyseinen ehto jää tällaisten osatekijöiden poistamisen jälkeen osittain tehokkaaksi, kun tällainen poistaminen merkitsee mainitun ehdon sisällön muuttamista vaikuttamalla sen keskeiseen sisältöön, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on varmistettava.

Ensimmäinen kysymys asiassa C-81/21

- 65 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tällä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut pätemättömäksi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon, joka ei johda kyseisen sopimuksen pätemättömyyteen kokonaisuudessaan, korvata tämän ehdon kansallisella dispositiivisellä säännöksellä.
- 66 On palautettava mieleen, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdalla ja erityisesti sen toisella lauseella pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksella perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus, eikä sillä pyritä siihen, että kaikki kohtuuttomia ehtoja sisältävät sopimukset todettaisiin pätemättömiksi, joten kyseisen sopimuksen pitää pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista. Edellyttäen että viimeksi mainittu edellytys täyttyy, kyseinen sopimus voidaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan pysyttää voimassa siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista, mikä on selvítettävä objektiivista lähestymistapaa noudattaen (tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 39 kohta).

- 67 Poikkeuksellinen mahdollisuus korvata tällainen pätemättömäksi todettu kohtuuton ehto luonteeltaan dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä on olemassa vain niissä tilanteissa, joissa kohtuuttoman sopimusehdon poistaminen pakottaisi kansallisen tuomioistuimen toteamaan sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi siten, että tästä aiheutuu kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia, jolloin pätemättömäksi toteaminen vaikuttaisi kuluttajan vahingoksi (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 68 Näin ollen silloin, kun sopimus voi pysyä voimassa kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen, kansallinen tuomioistuin ei voi korvata näitä ehtoja dispositiivisella kansallisella säännöksellä.
- 69 Tästä seuraa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden, joka ei johda kyseisen sopimuksen pätemättömyyteen kokonaisuudessaan, korvata tämän ehdon dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä.

Asiassa C-80/21 esitetty toinen kysymys ja asiassa C-81/21 esitetty toinen kysymys

- 70 Näillä kysymyksillä, joita on tarkasteltava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden, joka aiheuttaa kyseisen sopimuksen pätemättömyyden kokonaisuudessaan, korvata kyseisen pätemättömäksi todetun ehdon joko sopimuspuolten tahdon tulkinnalla välttääkseen sopimuksen pätemättömyyden tai dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä silloinkin, kun kuluttajalle on ilmoitettu kyseisen sopimuksen pätemättömyyden seurauksista, jotka tämä on hyväksynyt.
- 71 Ensiksi on muistutettava, että – kuten tämän tuomion 67 kohdasta ilmenee – poikkeuksellinen mahdollisuus korvata pätemätön kohtuuton ehto luonteeltaan dispositiivisella kansallisella säännöksellä koskee ainoastaan tilanteita, joissa tämän kohtuuttoman ehdon poistaminen pakottaisi tuomioistuimen toteamaan sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi siten, että tästä aiheutuu kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia, jolloin pätemättömäksi toteaminen vaikuttaisi kuluttajan vahingoksi.
- 72 Toiseksi on syytä korostaa, että tämä korvaamismahdollisuus, joka on poikkeus pääsäännöstä, jonka mukaan kyseessä oleva sopimus pysyy sen osapuolia sitovana vain siinä tapauksessa, että se voi olla olemassa ilman siihen sisältyviä kohtuuttomia ehtoja, koskee vain kansallisen oikeuden dispositiivisia tai sellaisia säännöksiä, joita sovelletaan, kun sopimuspuolet ovat tästä sopineet, ja perustuu erityisesti siihen, ettei tällaisten säännösten oleteta sisältävän kohtuuttomia sopimusehtoja (tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 73 Kolmanneksi kuluttajan tältä osin ilmaisemalle tahdolle vedota direktiiviin 93/13 annettavan merkityksen osalta unionin tuomioistuin on täsmentänyt kansalliselle tuomioistuimelle kuuluvaa velvollisuutta sivuuttaa tarvittaessa viran puolesta kohtuuttomat ehdot direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla siten, että kyseisen tuomioistuimen ei tarvitse jättää soveltamatta kyseessä olevaa ehtoa, jos kuluttaja sen jälkeen, kun tämä tuomioistuin on

ilmoittanut asiasta kuluttajalle, ei vetoa siihen, että ehto on kohtuuton ja sitomaton, jolloin hän antaa vapaaehtoisen ja tietoisensa suostumuksensa kyseiseen sopimusehtoon (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 74 Neljänneksi ja viimeiseksi unionin tuomioistuin on myös todennut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava yhtäältä siten, että 30.4.2014 annetussa tuomiossa Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) tarkoitettujen kaltaisia sopimuksen kokonaisuudessaan pätemättömäksi toteamisen vaikutuksia kuluttajan asemaan on arvioitava oikeudenkäynnin ajankohtana vallitsevien tai ennakoitavissa olevien olosuhteiden perusteella, ja toisaalta siten, että kuluttajan tässä yhteydessä ilmaisema tahto on tässä arvioinnissa ratkaiseva (tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämä ilmaistu tahto ei kuitenkaan voi mennä sen arvioinnin edelle, jonka suorittaminen kuuluu asiaa käsittelevän tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan ja joka koskee sitä, mahdollistaako relevantissa kansallisessa lainsäädännössä tarvittaessa säädettyjen toimenpiteiden soveltaminen sen oikeudellisen ja tosiasiallisen tilanteen palauttamisen, jossa kuluttaja olisi ollut, jos kyseistä kohtuutonta sopimusehtoa ei olisi ollut olemassa (ks. vastaavasti tuomio 2.9.2021, OTP Jelzálogbank ym., C-932/19, EU:C:2021:673, 50 kohta).
- 75 Nyt käsiteltävässä asiassa yhtäältä unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että sekä E.K:lle ja S.K:lle asiassa C-80/21 että B.S:lle ja W.S:lle asiassa C-81/21 on ilmoitettu lainasopimusten kokonaisuudessaan pätemättömäksi toteamiseen liittyvistä seurauksista ja että he ovat suostuneet tällaiseen pätemättömäksi toteamiseen.
- 76 Toisaalta on niin, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ei ilmene, että Puolan oikeudessa olisi olemassa dispositiivisia säännöksiä, joilla olisi tarkoitus korvata poistetut kohtuuttomat ehdot. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta ensisijaisesti, voidaanko poistetut kohtuuttomat ehdot korvata yleisillä kansallisen oikeuden säännöksillä, joita ei ole tarkoitettu sovellettavaksi erityisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin.
- 77 Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, jotka eivät ole dispositiivisia säännöksiä eivätkä säännöksiä, joita sovelletaan sopimusosapuolten niin sopiessa (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 62 kohta).
- 78 Kuten tämän tuomion 75 kohdasta ilmenee, nyt pääasioissa kyseessä oleville kuluttajille on joka tapauksessa ilmoitettu niistä seurauksista, jotka liittyvät heidän tekemiensä lainasopimusten kokonaisuudessaan pätemättömiksi toteamiseen, ja he ovat hyväksyneet ne. Kun otetaan huomioon kuluttajien tahdon ratkaiseva luonne, sellaisena kuin se on tuotu esiin tämän tuomion 74 kohdassa, tässä tilanteessa ei vaikuta siltä, että edellytys, jonka mukaan koko sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta aiheutuisi asianomaisille kuluttajille erityisen haitallisia seurauksia, mitä edellytetään, jotta kansallinen tuomioistuin voisi korvata kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä pätemättömäksi todetun kohtuuttoman ehdon, ei näytä täyttyvän. Tämän tutkiminen kuuluu kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.
- 79 Mahdollisuus korvata pätemättömäksi todettu kohtuuton ehto tuomioistuimen tulkinnalla on suljettava pois.

- 80 Tältä osin riittää, kun muistutetaan, että kansallisten tuomioistuinten on ainoastaan jätettävä soveltamatta kohtuutonta sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, mutta niillä ei ole toimivaltaa muuttaa ehdon sisältöä. Sopimuksen pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (ks. vastaavasti tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 81 Unionin tuomioistuin on todennut mahdollisuudesta pitää voimassa sopimus, joka ei voi pysyä voimassa kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, siitä huolimatta, että kyseinen kuluttaja on hyväksynyt sen pätemättömyyden, että direktiivi 93/13 on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, joka estää asiaa käsittelevää tuomioistuinta hyväksymästä vaatimusta sopimuksen toteamisesta pätemättömäksi ehdon kohtuuttomuuden perusteella silloin, kun ehto on todettu kohtuuttomaksi eikä sopimus voi pysyä voimassa ilman kyseistä ehtoa (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, 56 kohta).
- 82 Toisaalta unionin tuomioistuin on myös todennut, ettei kyseinen direktiivi estä jäsenvaltiota antamasta unionin oikeutta noudattaen sellaista kansallista säännöstöä, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, voidaan todeta kokonaisuudessaan pätemättömäksi silloin, kun tällä voidaan varmistaa kuluttajan parempi suojeleminen (tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 35 kohta).
- 83 Tästä oikeuskäytännöstä seuraa, että kansallisella tuomioistuimella ei ole toimivaltaa muuttaa pätemättömäksi todetun kohtuuttoman ehdon sisältöä pitääkseen voimassa sopimuksen, joka ei voi pysyä voimassa kyseisen ehdon poistamisen jälkeen, jos kuluttajalle on ilmoitettu sopimuksen pätemättömäksi toteamisen seurauksista ja hän on hyväksynyt pätemättömyyden seuraukset.
- 84 Edellä todettujen seikkojen perusteella direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden, joka aiheuttaa kyseisen sopimuksen pätemättömyyden kokonaisuudessaan, korvata pätemättömän ehdon joko sopimuspuolten tahdon tulkinnalla sopimuksen pätemättömyyden toteamisen välttämiseksi taikka dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä silloinkin, kun kuluttajalle on ilmoitettu kyseisen sopimuksen pätemättömyyden seuraukset ja hän on hyväksynyt ne.

Asiassa C-82/21 esitetty ainoa kysymys

- 85 Tällä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiiviä 93/13, luettuna tehokkuusperiaatteen valossa, tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan vaatimusta lainasopimuksen kohtuuttoman ehdon perusteella elinkeinonharjoittajalle perusteettomasti maksettujen määrien palauttamiseksi koskeva kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua kyseisen kuluttajan kunkin maksun suoritusajankohdasta, vaikka kuluttaja ei voinut kyseisenä ajankohtana itse arvioida sopimuslausekkeen kohtuuttomuutta tai hän ei ole ollut tietoinen mainitun ehdon kohtuuttomuudesta, ja ottamatta huomioon sitä, että kyseisen sopimuksen mukainen maksuaika – nyt käsiteltävässä asiassa 30 vuotta – oli huomattavasti pitempi kuin lakisääteinen kymmenen vuoden vanhentumisaika.

- 86 Tästä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jos unioni ei ole antanut asiasta erityissäännöksiä, jäsenvaltioiden asiana on säätää sisäisessä oikeusjärjestyksessään direktiivissä 93/13 säädetyn kuluttajansuojan toteuttamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä jäsenvaltioiden menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla. Menettelysäännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eikä niillä saada tehdä unionin oikeusjärjestyksessä tunnustettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi (tehokkuusperiaate) (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 87 Tehokkuusperiaatteesta on todettava, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava siten, että huomioon otetaan tämän säännön merkitys koko menettelyn, sen kulun sekä sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa elimissä. Huomioon on tällöin tarvittaessa otettava kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä menettelyn moitteeton kulku (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 88 Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, sisältyy muun muassa vaatimus direktiivistä 93/13 johtuvia oikeuksia koskevasta tehokkaasta oikeussuojasta, joka on taattu myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 89 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt pääasioissa kyseessä olevan vanhentumisajan ominaispiirteiden arvioinnista, että tässä arvioinnissa on tutkittava tällaisen vanhentumisajan kestoa ja sen soveltamista koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä, mukaan lukien säännöt vanhentumisajan kulumisen käynnistymisestä (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 90 Vaikka unionin tuomioistuin on todennut, että kuluttajan esittämään vaatimukseen, joka koskee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuuden toteuttamista, ei voida soveltaa minkäänlaista vanhentumisaikaa (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), se on täsmentänyt, etteivät direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa asetetaan vanhentumisaika tällaisen kuluttajan kanteelle, jolla vedotaan niihin tällaisen toteamuksen vaikutuksiin, jotka koskevat maksettujen määrien palauttamista, kunhan vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 91 Näin ollen on katsottava, että vanhentumisaikaan vetoaminen kuluttajien direktiiviin 93/13 perustuvien oikeuksiensa nojalla esittämiä palautusvaatimuksia vastaan ei sinänsä ole tehokkuusperiaatteen vastaista, kunhan sen soveltaminen ei tee kyseisellä direktiivillä annettujen

oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 92 Sen vanhentumisajan pituudesta, jota sovelletaan kuluttajan direktiivissä 93/13 tarkoitettujen kohtuuttomien ehtojen perusteella perusteettomasti maksamien määrien palauttamiseksi esittämään vaatimukseen, on todettava, että unionin tuomioistuin on jo lausunut siitä, ovatko vanhentumisajat, joiden kesto on kolme ja viisi vuotta eli vähemmän kuin pääasiassa ja joihin on vedottu sellaisia kanteita vastaan, joissa vaaditaan maksettujen määrien palauttamista sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen johdosta, tehokkuusperiaatteen mukaisia. Nämä määräajat ovat lähtökohtaisesti riittävän pitkiä, jotta asianomainen kuluttaja voi tehokkaasti valmistella ja käyttää oikeussuojakeinoa, kunhan niistä on säädetty ja ne ovat tiedossa etukäteen. Näin ollen kolmesta viiteen vuoden kestot eivät itsessään ole tehokkuusperiaatteen vastaisia (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 93 Siten on katsottava, että sikäli kuin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta kymmenen vuoden vanhentumisajasta, johon on vedottu kuluttajan direktiivissä 93/13 tarkoitettujen kohtuuttomien ehtojen perusteella perusteettomasti maksamien määrien palauttamiseksi esittämää vaatimusta vastaan, on säädetty ja se on tiedossa etukäteen, se ei ole omiaan tekemään direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Tällaisen määräajan kesto on nimittäin pääsääntöisesti käytännössä riittävä, jotta kuluttaja ehtii tehokkaasti valmistella ja käyttää oikeussuojakeinoa vedotakseen hänellä tämän direktiivin nojalla oleviin oikeuksiin, muun muassa kohtuuttomaan sopimusehtoon perustuvien palautusvaatimusten muodossa.
- 94 Tältä osin on kuitenkin otettava huomioon, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa siihen, että kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön. On samoin muistutettava, että kuluttajat eivät ehkä tiedä kiinnelainasopimuksen ehdon olevan kohtuuton tai eivät miellä direktiivin 93/13 mukaisten oikeuksiensa laajuutta (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 95 Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on todennut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset lainasopimukset täytetään yleensä pitkien ajanjaksojen kuluessa, ja tästä seuraa, että jos kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua jokaisesta luotonottajan suorittamasta maksusta, mikä seikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, ei voida sulkea pois sitä, että ainakin joidenkin suoritettujen maksujen osalta vanhentumisaika on päättynyt jo ennen asianomaisen sopimuksen päättymistä, jolloin tällaiset vanhentumissäännöt saattavat järjestelmällisesti jättää kuluttajan ilman mahdollisuutta vaatia mainitun direktiivin vastaisten sopimusehtojen perusteella suoritettujen maksujen palauttamista (ks. vastaavasti tuomio 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, 63 kohta).
- 96 Pääasiassa kyseessä olevan vanhentumisajan alkamisajankohdan osalta on siis olemassa huomattava vaara siitä, että kun otetaan huomioon se tapa, jolla se määritetään kansallisessa oikeuskäytännössä, kuluttaja ei voi tehokkaasti vedota hänelle direktiivillä 93/13 annettuihin oikeuksiin.

- 97 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamista tiedoista nimittäin ilmenee, että kymmenen vuoden vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona kyseinen kuluttaja on tehnyt kunkin suorituksen, vaikka hän ei voinut kyseisenä ajankohtana itse arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta tai ei ole ollut tietoinen kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta, ja ottamatta huomioon sitä, että kyseiseen sopimukseen perustuva takaisinmaksuaika oli tässä tapauksessa 30 vuotta eli huomattavasti pidempi kuin lakisääteinen kymmenen vuoden vanhentumisaika.
- 98 On todettava, että vanhentumisaika voi olla tehokkuusperiaatteen mukainen vain, jos kuluttajalla on ollut mahdollisuus saada tieto oikeuksistaan ennen kuin tämä määräaika alkaa kulua tai päättyy (tuomio 10.6.2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 99 Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kymmenen vuoden vanhentumisaika, johon on vedottu kuluttajan direktiivissä 93/13 tarkoitettujen kohtuuttomien ehtojen perusteella perusteettomasti maksamien määrien palauttamiseksi esittämää vaatimusta vastaan ja joka alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kyseinen kuluttaja on tehnyt kunkin suorituksen, vaikka hän ei voinut kyseisenä ajankohtana itse arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta tai ei ole ollut tietoinen kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta, ja ottamatta huomioon sitä, että kyseiseen sopimukseen perustuva takaisinmaksuaika – tässä tapauksessa 30 vuotta – oli huomattavasti pidempi kuin lakisääteinen kymmenen vuoden vanhentumisaika, ei ole omiaan varmistamaan mainitun kuluttajan tehokasta suojelua. Tällainen määräaika tekee näin ollen kohtuuttoman vaikeaksi kuluttajalle hänen direktiiviin 93/13 perustuvien oikeuksiensa käyttämisen ja loukkaa näin ollen tehokkuusperiaatetta.
- 100 Tästä seuraa, että direktiiviä 93/13, luettuna tehokkuusperiaatteen valossa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kymmenen vuoden vanhentumisaika kuluttajan vaatimukselle elinkeinonharjoittajalle lainasopimuksen kohtuuttoman ehdon nojalla perusteettomasti maksettujen määrien palauttamiseksi alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kuluttaja on tehnyt kunkin suorituksen, vaikka kuluttaja ei voinut kyseisenä ajankohtana itse arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta tai hän ei ole ollut tietoinen kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta, ja ottamatta huomioon sitä, että kyseiseen sopimukseen perustuva takaisinmaksuaika – tässä tapauksessa 30 vuotta – oli huomattavasti pidempi kuin lakisääteinen kymmenen vuoden vanhentumisaika.

Oikeudenkäyntikulut

- 101 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisten tuomioistuinten asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi todeta kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehdyn sopimuksen ehtoa kohtuuttomaksi kokonaisuudessaan vaan ainoastaan ehdon niiden osatekijöiden osalta, jotka tekevät siitä kohtuuttoman, joten kyseinen ehto jää tällaisten osatekijöiden poistamisen jälkeen osittain tehokkaaksi, kun tällainen poistaminen merkitsee mainitun ehdon sisällön muuttamista vaikuttamalla sen keskeiseen sisältöön, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on varmistettava.

2) Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden, joka ei johda kyseisen sopimuksen pätemättömyyteen kokonaisuudessaan, korvata tämän ehdon dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä.

3) Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi sen jälkeen, kun se on todennut kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden, joka aiheuttaa kyseisen sopimuksen pätemättömyyden kokonaisuudessaan, korvata pätemättömän ehdon joko sopimuspuolten tahdon tulkinnalla sopimuksen pätemättömyyden toteamisen välttämiseksi taikka dispositiivisella kansallisen oikeuden säännöksellä silloinkin, kun kuluttajalle on ilmoitettu kyseisen sopimuksen pätemättömyyden seuraukset ja hän on hyväksynyt ne.

4) Direktiiviä 93/13, luettuna tehokkuuseriaatteen valossa,

on tulkittava siten, että

se on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kymmenen vuoden vanhentumisaika kuluttajan vaatimukselle elinkeinonharjoittajalle lainasopimuksen kohtuuttoman ehdon nojalla perusteettomasti maksettujen määrien palauttamiseksi alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kuluttaja on tehnyt kunkin suorituksen, vaikka kuluttaja ei voinut kyseisenä ajankohtana itse arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta tai hän ei ole ollut tietoinen kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta, ja ottamatta huomioon sitä, että kyseiseen sopimukseen perustuva takaisinmaksuaika – tässä tapauksessa 30 vuotta – oli huomattavasti pidempi kuin lakisääteinen kymmenen vuoden vanhentumisaika.

Allekirjoitukset